

★ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΙΩΒΙΛΑΙΑ ★

ΚΑΡΟΛΟΣ ΔΙΚΕΝΣ

Ι Ἀγγλοι, οἱ Γάλλοι οἱ Ἀμερικανοί, ἠνώθησαν ἐν ὁμοθύμῳ καὶ συγκινητικωτάτῃ ἐγκαρδιότητι διὰ τὰ ἑορτάσουν τῷ 1912 τὴν ἑκατονταετηρίδα τοῦ Καρόλου Δίκενς. Ὁ ἑορτασμός αὐτὸς γίνεται εὐτυχῶς κατὰ τρόπον ὅλως φιλολογικὸν καὶ ιδεώδη, χωρὶς λόγους πολιτευομένων, χωρὶς θόρυβον. Ὁ καλλιτερος τρόπος ὅπως τιμῶνται οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς εἶνε προφανῶς τὰ διαβάζονται τὰ ἔργα των, τὰ ἐπαναδιαβάζονται ἀκαταπαύστως καὶ τὰ διαδίδονται, διὰ προπαγάνδας ἐμπλέου συγκινήσεως καὶ γοητείας, τὰ εὐεργετήματα τῆς μεγαλοφυΐας των. Δι' αὐτὸ οἱ θαυμασταὶ τοῦ Δίκενς ἀμιλλῶνται ὅπως καταστήσωσιν αὐτὸν ἀγαπητόν. Εἰς τὸ Παρίσι τὸ θέατρον «Odeon» ἀναβιβάζει ἐπὶ σκηνῆς τὸν «Δαυὶδ Κοππερφήλδ». Εἰς τὸ θέατρον τοῦ Πάρκου, εἰς τὰς Βρυξέλλας, θὰ ἑορτασθῇ ἡ ἑκατονταετηρίς τοῦ Δίκενς παρεχομένου εἰς τὰ βλέμματα τῶν θεατῶν ἐνὸς τῶν ἡδυνάτων διηγημάτων τῶν Χριστουγέννων, τοῦ «Γρύλλου», δραματοποιηθέντος ὑπὸ τοῦ κ. Λουδ. δὲ Φρανμέν. Τὸ φιλολογικὸν αὐτὸ μνημόσυνον θὰ εἶνε τοσοῦτον μᾶλλον συγκινητικόν, καθόσον σχεδὸν συμπίπτει μὲ τὴν ἐποχὴν τῶν εὐλαβῶν μνημοσύνων κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ καθεὶς μεταβαίνει ὡς προσκυνητὴς εἰς τοὺς περισσότερον ἀγαπημένους τάφους καὶ κατὰ τὰ ὁποῖα ἐπιφυλάσσει τις ἴσως ἰδιαιτέραν προτίμῃσιν πρὸς τοὺς τالαιπώρους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἀπέθανον χωρὶς νὰ ἐπιτύχουν εἰς τὴν ζωὴν τὸν κλῆρόν των τῆς εὐτυχίας.

★

Εἰς αὐτοὺς ὁ Δίκενς ἀφιέρωσεν ὅ,τι εἶχε σπανιώτερον, πολυτιμώτερον, ἐξαιρετικώτερον εἰς τὸ πνεῦμά του καὶ εἰς τὴν καρδίαν του. Εἰς αὐτοὺς ὀφείλει ὅ,τι ὑπάρχει διαρκέστερον καὶ λαϊκώτερον ἐν τῇ δόξῃ του. Ὁ μυθιστοριογράφος τοῦ «Μαρτίνου Τζούζλεβιτ» καὶ

τοῦ «Νικολάου Νίκλεμπυ» ἐπομένως θὰ ἔλεγεν καθὼς ὁ Ἀλφόνσος Δωδέ, ὅτι «τὸ μυθιστόρημα εἶνε ἡ ἱστορία ἐκείνων οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν ἱστορίαν». Εἰς δυστυχῆς μικρὸς παῖς, ὁ ὅποιος ὑποφέρει διότι δὲν ἔχει πλέον πατέρα καὶ διότι ἡ μήτηρ του ἦλθεν εἰς δεύτερον γάμον μὲ ἄνδρα τραχύν, ψυχρόν, φοβερῶς μεθοδικὸν καὶ ἐπιπληκτικόν, ἰδοὺ ἐν τῶν κυριωτάτων προσώπων τῆς ἐποποιΐας τοῦ καλοκάγαθου Δίκενς. Ὁ αὐτυχῆς Δαυὶδ Κοππερφήλδ ἀναλογίζεται τὴν πρώτην του παιδικὴν ἡλικίαν, τὴν τόσῳ εὐτυχίᾳ ὑπὸ τὸ φιλόστοργον βλέμμα τοῦ ἐκλιπόντος προσφιλεστάτου πατρός... Ἦδη τὰ πάντα μετεβλήθησαν. Ἄν ἡ ὁδὴν εἶνε πάντοτε ἀνεξήγητος καὶ μᾶς φαίνεται ὡσεὶ καταπάτησις τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, πόσον δὲν εἶνε σκανδαλώδης ὅταν ὑπὸ τὸ κέντρον αὐτῆς ἀλγεί μία ἀπὸ τὰς ἀθῶας καὶ ἀγγελικὰς ἐκείνας ψυχὰς αἱ ὁποῖαι θὰ ἤθελον νὰ ἀνοιχθοῦν εἰς τὴν ζωὴν, εἰς τὴν εὐτυχίαν, εἰς τὴν ἀγνὴν καὶ ἀφελή ἀρετὴν, καθὼς ἀνοίγονται τὰ ἄνθη ὑπὸ τὴν δρῶσον τῆς αὐγῆς, εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας! Καὶ ἰδοὺ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἱλαροτραγωδίᾳ, τὸ κύριον δράμα τὸ ὁποῖον συνεχῶς ἐφέλκεσε τὸ εὐπαθὲς βλέμμα τοῦ Καρόλου Δίκενς.

★

Ἐκεῖνος ὁ ὅποιος ἔγραψε τὰ «Δύσκολα Χρόνια» εἶνε ὁ ποιητὴς τῶν μικρῶν, τῶν ταπεινῶν, ἐκείνων τοὺς ὁποίους εἰμαρμένη ἀδυσώπητος καὶ ἄδικος ἐστέρησε πάσης προστατευτικῆς στοργῆς καὶ πάσης τῆς ἀγνῆς χαρᾶς, τὴν ὁποῖαν διψᾷ ἡ ψυχὴ των. Ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ, διότι οἱ ταλαίπωροι αὐτοὶ ἄνθρωποι εἶνε «ὡς παιδία ἡκιστα μορφωμένα, γειννιάζοντα πρὸς τὴν φύσιν καὶ ὑποκείμενα εἰς καταπίεσιν». Τὸ κοινωνικὸν ζήτημα κατέχει ἐμμόνως τὴν σκέψιν του καὶ ἡ λύσις τὴν ὁποῖαν αὐτὸς ὑποβάλλει εἶνε ὅλως εὐαγγελικὴ.

Ὁ εὐηλωττότερος τῶν ἐρμηνευτῶν του εἶπεν ὅτι αἱ συγκινητικαὶ σελίδες τὰς ὁποίας προέβαλεν εἰς τὴν εὐαισθησίαν τῶν ἀναριθμῶντων ἀναγνωστῶν των καὶ εἰς τὰ δύο ἡμισφαίρια, καταλήγουσιν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ συμπέρασμα. Ἰδοὺ τὸ συμπέρασμα αὐτό. «Ἐστὲ

ἀγαθοὶ καὶ ἀγαπάτε· δὲν ὑπάρχει ἀληθινῆς χαρὰς ἢ εἰς τὰς συγκινήσεις τῆς καρδίας· ἡ εὐαισθησία εἶνε ὁλος ὁ ἄνθρωπος. Ἄφετε εἰς τοὺς ἐπιστήμονας τὴν ἐπιστήμην, τὴν ὑπερηφάνειαν εἰς τοὺς εὐγενεῖς, τὴν πολυτέλειαν εἰς τοὺς πλουσίους· συμπονεῖτε τὰς ταπεινὰς ἀθλιότητας. Τὸ δὲν τοῦ περισσότερου ἀδύνατον καὶ περὶ φρονοῦμενον δύνατον νὰ ἀξίξῃ μόνον αὐτὸ ὅσον χιλιάδες ὄντων ἰσχυρῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν. Προσέχετε νὰ μὴ διαθρύπτετε τὰς λεπτὰς ψυχὰς, αἱ ὁποῖαι θάλλουσιν εἰς ὅλα τὰ κοινωνικὰ στρώματα, ὑπὸ ὅλα τὰ ἐνδύματα, εἰς πᾶσαν ἡλικίαν. Πιστεύετε ὅτι ἡ φιλανθρωπία, ἡ εὐσπλαχνία, ἡ συγγνώμῃ εἶνε ὅ,τι ὑπάρχει ὥραιοντερον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· πιστεύετε ὅτι αἱ ἐγκαρδίου καὶ ἐπιστήθιοι σχέσεις, αἱ διαχύσεις, αἱ τρυφερότητες, τὰ δάκρυα εἶνε ὅ,τι ὑπάρχει γλυκύτερον ἐν τῷ κόσμῳ· δὲν εἶνε τίποτε τὸ νὰ ζῇ κανεὶς· εἶνε ἐλάχιστον τὸ νὰ εἶνε ἰσχυρός, σοφός, ἑνδοξός· δὲν εἶνε ἀρκετὸν τὸ νὰ εἶνε ὠφέλιμος. Ἐκεῖνος μόνος ἐξῆσε καὶ εἶνε ἄνθρωπος, ὅστις ἐκλαυσεν ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει μιᾶς εὐεργεσίας τὴν ὅποιαν παρέσχεν ἢ τὴν ὅποιαν ἔλαβεν. . .»

Ἡ Ὁ Κάρολος Δίκενς, ὑπῆρξε κοινὸς εὐεργέτης διὰ τῆς ἀδελφικῆς παρηγορίας τὴν ὅποیان ἐπεδαψίλευσε μετὰ λαμπρᾶς γενναιοδωρίας, πρὸς πάντας ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἡ ζωὴ πληγώνει καὶ ὁ θάνατος τρομάζει. Παλιώρ-θωσε τὴν ἀποκαρτεροῦσαν ἐν θρήνοις πολι-τεῖαν αὐτὴν, τὴν ὅποیان καταπίεξις ἡ βάρβαρος ὑπερηφάνεια τῶν κεκορεσμένων. Ὑπέδειξε τὰς πηγὰς τῆς αἰωνίας νεότητος ἀπὸ τὰς ὁποίας δυνάμεθα πάντες νὰ ἀντλῶμεν κατὰ τὰς ἀλ-γεινὰς ὥρας τὴν ἀναγκαίαν ἐνίσχυσιν διὰ τὸν μύχθον ἡμῶν καὶ τὴν γενναιότητα ὅπως ἐξα-κολουθῇσωμεν ζῶντες. Κατέστη κύριος τῶν καρδιῶν μας, διότι ἐγνώρισε καλῶς καὶ αὐτός, ἐπικυρῶν τὸν Πασκὰλ καὶ καθιστάμενος ὁ πρόδρομος τοῦ Μπέργσον «τοὺς λόγους ἐκεί-νους τοὺς ὁποίους ἡ λογικὴ δὲν γνωρίζει». Ἐπροτίμησε τὴν ὀρμέμφυτον λογικὴν τῶν μι-κρῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τοὺς συλλογισμοὺς τῶν ὑπεράγαν σκολιῶν σοφῶν, τὴν ἀπλότητα τῆς συγκινήσεως ἀπὸ τοὺς πολυπλόκους ὑπολογι-σμοὺς τῆς νοήσεως καὶ, κατὰ τὴν ἀκριβῆ πα-ρατήρησιν τοῦ Ταῖν, «τὴν διαίσθησιν τῆς καρ-δίας ἀπὸ τὴν θετικὴν ἐπιστήμην».

ΠΑΛΑΙΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ

ΕΡΓΙ τῆς ἱερᾶς Μονῆς τῆς Λαύρας
 ἔνθα ἠϋτόχησα νὰ φέρω εἰς πέ-
 ρας πάντα τὰ ἀνακαινιστικὰ ἔργα,
 ἰδία τὴν διάσωσιν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ,
 — ἔνθα ἠὺλογήθη καὶ ὑψώθη ἡ
 σημαία τῆς Ἐπανοστήσεως, —
 καὶ τὴν Ἱδρυσιν τοῦ σκευοφυλα-
 κείου, ἔνθα ἀπεθησαύρισα, κατα-
 γράφας καὶ ἐξασφαλίσας, πάντα τὰ ἱερὰ κειμήλια τοῦ
 ἐθνικωτάτου τούτου καθιδρύματος, μετὰ τῶν ἐγγρά-
 φων καὶ βιβλίων αὐτοῦ, ἔδημοσίευστα ἐπὶ δεκαπεν-
 ταετίαν σειραν ὅλην διαφόρων μελετημάτων, χωρὶς
 νὰ ὑπολογίσω τὰς ἀγορευσεις καὶ διαλέξεις.

Δυστυχῶς, τὰ μεμονωμένα ταῦτα δημοσιεύματα, ἄσχετα πρὸς τὰς «Χρυσὰς ἑθνικὰς σελίδας»—ἐνθα εἰδικώτερον ἐκτίθημι τὰ τῆς ἱστορίας τοῦ Λαδάρου καὶ τὰ τῆς τελετῆς καὶ ἔθνοςσυνελύσεως ἐν Λαύρα τῆς κατὰ Μάρτιον τοῦ 1821—δὲν κατορθώθη νὰ συναρμολογηθῶσιν, ἵνα μετὰ τῶν λοιπῶν ἀνεκδότων ἀποτελέσωσιν ἐν ὅλον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἤδη ἀναγκάζομαι ν' ἀκολουθήσω τὸ σύστημα τοῦτο τῆς διασκοπισμένης ὕλης, συνεχίζων τὰ περὶ τῶν ἐγγράφων δημοσιευθέντα.

Τ' ἀνευρεθέντα ἔγγραφα (Ἑνετικά, Βυζαντιανά, Τουργικά, καὶ τοῦ Ἰσραὺ Ἀγωνος μετὰ τῶν νεωτέρων) ἐταξινόμησα εἰς ἴδιον διαμέρισμα καὶ εἰς ἴδιαν θήκας καὶ κατέκλυους. Ὁμοίως καὶ τὰ χειρόγραφα βιβλία, ἀπολουθέντα χάριν εὐκολίας τῶν μοναχῶν

καὶ τῆς ὑπηρεσίας ἐκεῖ τὴν σύνταξιν προχείρου πρωτοκόλλου, οὕτως ὥστε ἡ καταλογοποίησης νὰ καθίσταται προσιτὴ εἰς τὰς πρωτίστας ἀνάγκας τῆς ἐξελίξεως καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ θησαυροφυλακείου. Τοῦ ἐπιστημονικοῦ δὲ καταλόγου ἔχον· συντάξῃ ἰδίᾳ σελίδας ἐδημοσιεύσά τινα, παραμεινόντος τοῦ πλείστου ἀνεκδότου, ἐπὶ δεκατριετιᾷ ὁλόκληρον.

Τὰ ἔγγραφα εἰσὶν Ἑνετικά τοῦ ἐβ' καὶ ις'. αἰῶ-
νος, Τουρκικά καὶ τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐξησχατισμένα
εἰς ἰδίους φκελλοὺς κατὰ τάξιν προσέτι διάφοροι
κατάλογοι, καὶ πατριαρχικά πιττάκια, σιγγίλια,
διακρυβύγματα συνοδικὰ καὶ ἑτερα, ἐξ ὧν διακρί-
νονται τὰ τοῦ Τιμοθέου, Καλλινίκου, Ἱερεμίου,
Γαβριήλ, Σωφρονίου καὶ Γρηγορίου, Πατριαρχῶν
(αὐγ', αὐλ', αὐπά', ζουγ' κτλ.)

Ἐκ δὲ τῶν χειρογράφων διακρίνεται ἰδια πεντηκοντάς κωδίκων, ἐξ ὧν τινες πολύτιμοι, Εὐαγγέλια ἐκ μεμβράνης μετ' εἰκόνων καὶ διακοσμητικῶν μονογράμμων ἐρυθροβαφῶν καὶ ἄλλων, κομψῶν ἢ κακοτέχνων, σχεδιαγραμμάτων μετὰ ποικίλων συμβολῶν ἱστορικῶν ἢ ἄλλων πληροφοριῶν, ἀναγομένων εἰς τὴν ἐφημέριον ἢ ἰδιωτικὴν βίον. Ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου δ' οὗτος αἰώνας μέχρι τοῦ δεκάτου ὀγδόου, ἡ χρονικὴ περίοδος ἀντιπροσωπεύεται διὰ χειρογράφων οὐχὶ μικρᾶς ἀξίας. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐπιστήμη ἐπαρκῶς ἱκανοποιεῖται οὕτω, σώζονται συνοπτικαὶ ἀποσπασματώσεις εἰς τὰ ὀκτώ τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλία τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως, ἥτοι εἰς τὰ περὶ ἀρχῶν, ὧν εἰς σαφεστέραν κατάληψιν προλεγομένα τινὰ ἐκτίθενται ἀνήκοντα εἰς πᾶσαν τὴν τῶν φυσικῶν πραγματείαν» καὶ ταῦτα «τοῦ σωστάτου καὶ λογιστάτου κυρίου,